

Antonius van Padua knielend en bijgestaan door een engel, heeft een visioen van Maria met Kind.

Thomas Willeboirts Bosschaert (1650)

Stel de volgende vragen aan de groep:

1. Maak 2-tallen.
2. Bespreek per tweetal wat je ziet en welke werkwoorden daarbij passen
3. Bespreek de werkwoorden met de hele groep. Waarom passen ze er bij?
4. Is er iemand die een van de genoemde werkwoorden juist niet goed bij het schilderij vindt passen? Waarom?

Vertel waar het schilderij over gaat. Neem je publiek mee in je verhaal.

Toen Antonius ziek was, trok hij zich op verzoek van zijn medebroeders terug op het slot Camposampiero. Op een avond wilde de graaf hem bezoeken. De deur van zijn kamer stond op een kier en er scheen een fel licht naar buiten. De graaf was bang dat er brand was uitgebroken. Maar toen hij de deur verder opende, bleef hij geboeid staan. In de helverlichte kamer zat Antonius op zijn knieën, met in zijn armen een kind dat een helder licht uitstraalde. Antonius verzocht de graaf er niemand iets over te vertellen. Pas na de dood van de heilige verbrak de graaf zijn belofte.

Stel de onderstaande vragen en help met de antwoorden:

- **Waarom herken je de heilige Antonius? (1,2)**

Aan zijn *attributen*: een boek, het kruisbeeld en een monnikspij met een koord waaraan drie knopen zitten. Die knopen moeten elke monnik eraan herinneren dat hij drie geloften heeft afgelegd. De gelofte om arm te blijven, te gehoorzamen aan de leiding van de orde en de gelofte om niet te trouwen.

- **Hoe heeft de schilder ruimte/diepte laten ontstaan? (3,4)**

Overlapping: Figuren overlappen elkaar

Stofuitdrukking: door de schaduwen lijken de stoffen net echt

- **Hoe trekt de schilder onze aandacht naar het middelpunt van het schilderij; het kind? (5,6)**

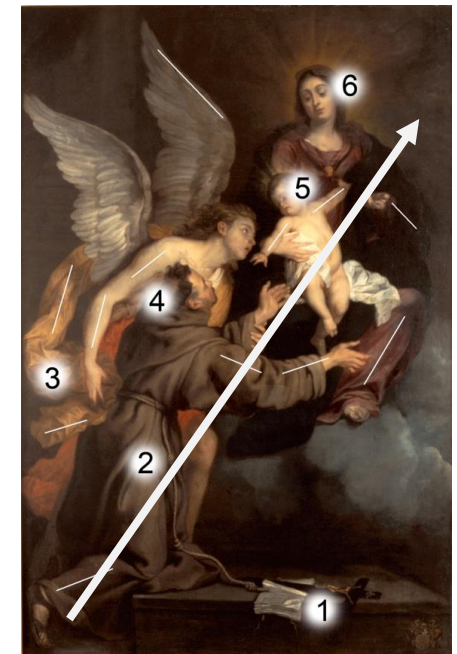
Blikrichting: Alle andere figuren kijken naar het kind

Lichtrichting: Al het licht straalt op het kind

- **Hoe heeft de schilder beweging in het schilderij gebracht? (diagonale lijnen)**

Diagonalen: Er zitten veel diagonale lijnen verstopt

Dynamische houding: De figuren staan niet stil te poseren, ze zijn als door een foto gevangen in hun beweging.

Venus treurend over de dode Adonis

Thomas Willeboirts Bosschaert (1650-1654)

Stel de volgende vragen aan de groep:

1. Wat is hier gebeurd, denk je?
2. Laat je groep samenwerken in twee of drietallen.
3. Bespreek de verhalen met z'n allen.

Stel de onderstaande vragen en help met de antwoorden:

- **Hoe voelt Venus zich? (1,2)**

Gebaar/houding: Met haar lichaamstaal laat ze zien dat ze wanhopig is (armen)

Uitdrukking: Haar gezichtsuitdrukking laat zien dat ze verdrietig en wanhopig is

- **Wat zeggen de kleuren over de sfeer op het schilderij? (6,7)**

Kleurcontrast: De kleding van Venus is in een opvallende, *warme kleur* geschilderd. De rest is allemaal somber. Dit doet de schilder omdat het verhaal somber is, maar de liefde van Venus voor Adonis juist heel warm en echt is.

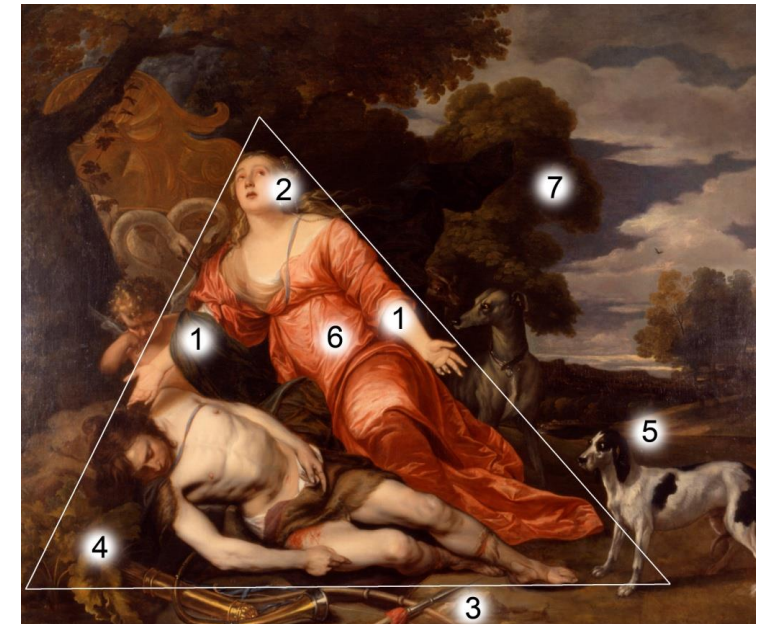
- **Welke vorm kan je om de figuren heen trekken en waarom zou een schilder ze zo neergezet hebben?**

Driehoekscompositie: in een driehoek. Zo wordt de belangrijkste informatie gebundeld.

Diagonale lijnen: Een driehoek bestaat uit diagonale lijnen, waardoor het lijkt alsof de figuren in beweging zijn.

- **Kun je zien dat Adonis een jager is? Zo ja, waaraan kun je dat zien? (3,4,5)**

Symbol: Vroeger schilderde een schilder altijd symbolen bij de *personages* in een schilderij, zodat mensen konden herkennen wie het was of wat diegene deed. Je kan zien dat Adonis een jager is, aan zijn *speer, pijl en boog*, en aan de *jachthonden* die altijd mee gaan op jacht.

Vertel waar het schilderij over gaat. Neem je publiek mee in je verhaal.

Venus, de Romeinse Godin van de Liefde, wordt verliefd op de menselijke sterveling Adonis. Ze verleidt hem en bedrijft de liefde met hem, maar Adonis is niet zo geïnteresseerd: hij wil liever jagen. Venus probeert hem van de gevaarlijke everzwijnenjacht te weerhouden, maar Adonis luistert niet. Als Adonis dodelijk gewond voor haar wordt gebracht, treurt Venus over de dode Adonis.

Allegorisch portret van Josina Copes en kinderen

Theodoor van Thulden (1650-1651)

Vertel waar het schilderij over gaat. Neem je publiek mee in je verhaal.

Josina wijst haar kinderen de weg naar de tempel van de deugd. Eén van de kinderen is jong overleden en is al als een engeltje op weg naar de hemel. De andere kinderen moeten ook een goed leven leiden. Dus niet in de verleidingen van het leven trappen, zoals sex (de godin Venus) en drank (de god Bacchus). Bloemen zijn maar tijdelijk mooi, net als een zeepbel. Je moet goed leven zodat je voor eeuwig in de hemel kan zijn.

Stel de onderstaande vragen en help met de antwoorden:

- **Sommige attributen op het schilderij staan maar half afgebeeld, waarom zou de schilder dat doen? (1,2,3)**

Afsnijding: Door dingen op het schilderij af te snijden, ontstaat ruimte. We maken ze in onze gedachten af.

- **Waardoor heeft de schilder nog meer ruimte/diepte laten ontstaan? (4,5)**

Vlakverdeling: Op de achtergrond is iets anders te zien dan op de voorgrond
Groot voor, klein achter: Alles op de voorgrond is veel groter dan op de achtergrond, daardoor ontstaat ruimte.

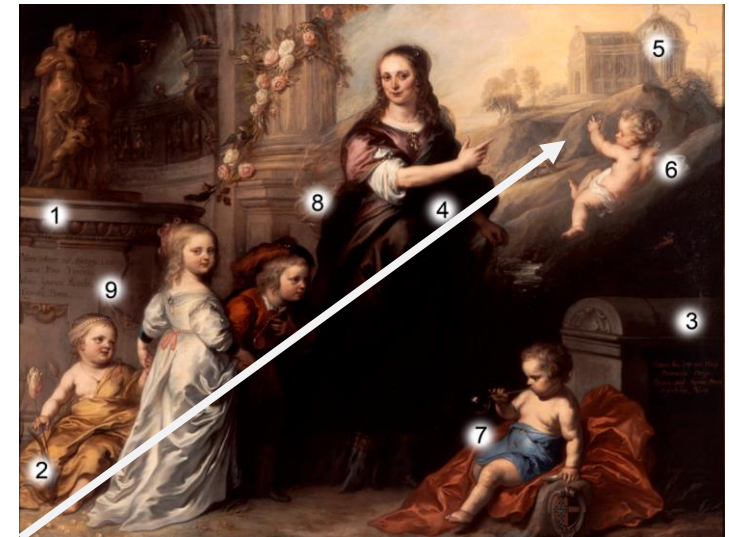
- **Wie is de engel op het schilderij, en hoe kun je zien dat ze onderweg is naar de hemel? (6)**

Attribuut: Je kan zien dat het een engel is, omdat ze vleugeltjes krijgt achter haar schouders
Plaatsing: Ze beweegt zich tussen de voor- en achtergrond in.

Groot voor, klein achter: De engel is kleiner dan de mensen op de voorgrond, maar wel groter dan het gebouw op de achtergrond.

- **Dit schilderij is erg gedetailleerd geschilderd, waaraan kun je dat zien? (7,8,9)**

Gedetailleerd: is als iets zo echt lijkt dat je het bijna aan kan raken.

Stel de volgende vragen aan de groep:

1. Stel de volgende vraag aan je publiek en laat hen daar in twee of drietallen over fantaseren:
2. Als dit schilderij een plaatje in een strip zou zijn, wat zou er dan op het volgende/vorige plaatje te zien zijn? Hoe gaat het verhaal verder?
3. Bespreek de verhalen met z'n allen en laat de verhalen eventueel uitbeelden.

Minerva beteugelt Pegasus met de hulp van Mercurius

Jan Boeckhorst (1650-1654)

Stel de volgende vragen aan de groep

1. Vraag je publiek om van dit schilderij een tableau vivant, een levend schilderij te maken.
2. Ga allemaal precies zo staan als de figuren op het schilderij.
3. Neem een foto van het eindresultaat met het echte schilderij op de achtergrond (Let op, houdt afstand tot het schilderij voor de veiligheid).

Vertel waar het schilderij over gaat. Neem je publiek mee in je verhaal.

Minerva was bang dat de mensen Medusa mooier zouden vinden dan zij. Daarom veranderde ze het haar van Medusa in slangen en zou de blik in haar ogen iedereen doen verstenen. De held Perseus hield het schild van Minerva voor zijn gezicht. Toen Medusa haar eigen spiegelbeeld in de ogen keek, veranderde ze zelf in steen. Perseus hakte haar hoofd af. Uit haar bloed en het schuim van de zee werd het gevleugelde paard Pegasus geboren. Hier zie je hoe Minerva Pegasus temt met een gouden hoofdstel. Ze wordt daarbij geholpen door de god Mercurius, de boodschapper van de goden.

Stel de onderstaande vragen en help met de antwoorden:

- **Waar kun je Medusa vinden op het schilderij? Wat is er met haar gebeurd? (1)**
Rechts onderin de hoek zie je het afgehakte hoofd op een schild. *Expressief:* Haar ogen en open mond vertellen dat er net iets heel ergs is gebeurd.
- **Is dit schilderij figuratief of abstract? En waarom is dat?**
Figuratief: Er zijn herkenbare onderwerpen afgebeeld. Mensen, het paard, het landschap en de kleding. *Abstract* is juist als je niet meer kan herkennen wat je ziet.
- **De schilder heeft gebruik gemaakt van kleurcontrasten, hoe zie je dat? (2,3)**
Kleurcontrasten: Kleuren naast elkaar die tegenovergesteld zijn. Zoals bijvoorbeeld *warme/koude kleuren:* Oranje (warm) staat naast blauw (koud) in het schilderij.
- **De schilder heeft geprobeerd de voorstelling dramatisch te maken, hoe zie je dat? (4,5,6 + lijnen)**
Beweeglijk: de wapperende kleding en de bewegende manen/staart van het paard.
Diagonalen/houding: Iedereen op het schilderij heeft een andere houding, door de diagonale lijnen worden de bewegingen bijna teatraal.
Kleurgebruik: door de verschillende kleuren wordt het schilderij nog drukker.

Allegorie op het afscheid van Willem III van Amalia van Solms na de overdracht van het regentschap aan de Staten-Generaal,

Theodoor van Thulden (1661)

Stel de volgende vragen aan de groep:

1. Welk woord komt als eerste in je op als je kijkt naar dit schilderij?
2. Bespreek de antwoorden met z'n allen.
3. Welke woorden passen wel/niet goed bij elkaar?

Vertel waar het schilderij over gaat. Neem je publiek mee in je verhaal.

Willem III werd in 1650 geboren, acht dagen na de dood van zijn vader, Willem II. Toen Willem tien was overleed ook nog eens zijn moeder en was zijn oma Amalia alleen verantwoordelijk voor de opvoeding van de kleine Willem.

Ondertussen was de Statengeneraal juist blij dat ze van Willem II af waren. Ze wilden voorkomen dat Willem III allerlei orangistische, adellijke ideeën zou krijgen en als hij groter was ook weer veel macht zou willen. Daarom haalden ze hem weg bij zijn 'Oranje' familie. Zo konden ze hem zelf onder controle houden en hem de dingen leren die zij rijke burgers belangrijk vonden. Hier zie je hoe de elfjarige Willem III (1) afscheid neemt van zijn regent (voogd) oma Amalia (2) en de 'tempel van deugd' van de Staten Generaal (3) binnen gaat.

Stel de onderstaande vragen en help met de antwoorden:

Dit is een *historiestuk*. Wat betekent dat, denk je?

Het stuk/schilderij verbeeldt een gebeurtenis uit de historie, uit de geschiedenis.

Dit is een *allegorie*. Wat betekent dat, denk je?

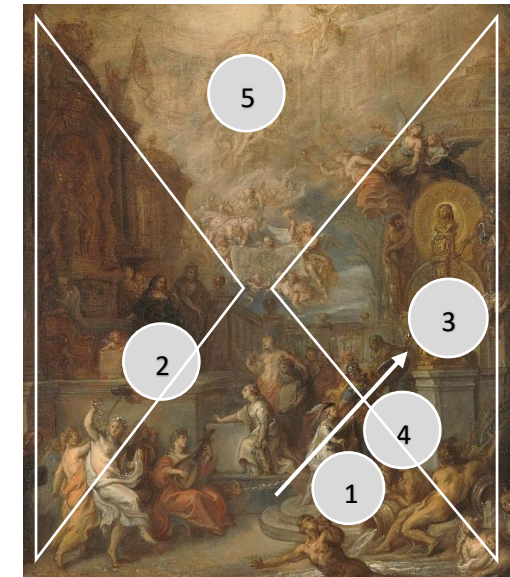
Een allegorie is een *symbolische voorstelling* van een idee of abstract begrip, of in dit geval een historische gebeurtenis. Verschillende figuren en voorwerpen staan ergens *symbool* voor.

Waar zie welk deel van het verhaal, denk je?

Links zie je (zijn oma) Amalia van Solms (2), naast de lege stoel van Willem II. Rechts bestijgt Willem III (1), geholpen door Minerva, godin van de wijsheid (4), de trappen van de tempel van deugd, waarvan de poort is omlijst met de wapens van de zeven staten van de staten generaal (3). Engelen en voorvaderen (5) kijken goedkeurend toe.

Waarom ziet de bovenste helft er zo anders uit?

Het is 'maar' een *schets*, in olieverf. Daarmee konden de opdrachtgevers kijken hoe het er straks in het groot uit zou komen te zien. We weten niet of dit ook echt in het groot is gemaakt.

Algemene informatie - Barok,

De barok (1600 – 1720)

In de noordelijke Nederlanden vormde de rijke stedelijke burgerij de belangrijkste groep opdrachtgevers. Zij schilderden vooral onderwerpen uit het dagelijks leven en de natuur: landschappen, stillevens en historiestukken: schilderijen van historische gebeurtenissen.

In de zuidelijke Nederlanden was dat de katholieke kerk. De contra-reformatie was een tijd waarin de katholieke kerk probeerde om de nieuwe ideeën van de Reformatie tegen te gaan. Een van de middelen die de kerk daarvoor had was het gebruik van de kunst: een mooi schilderij van een heilige, vergrootte de bekendheid van de mensen met de heiligen verhalen. De kunstwerken moesten dus indruk maken op de gelovigen en tegelijkertijd realistisch geschilderd zijn, zodat de mensen zich erin konden herkennen.

Kenmerken barok schilderkunst

- Realistische weergave
- Dramatische effecten
- Gebruik van claire-obscur
- Nadruk op emotie
- Dynamiek

Theodoor van Thulden ('s-Hertogenbosch 1606 - 's-Hertogenbosch 1669)

Theodoor van Thulden werd in 1606 geboren in een goeude familie. Toen hij een jaar of veertien was vertrok hij naar Antwerpen om schilder te worden.

In 1634 kreeg Rubens de opdracht voor het ontwerp van triomfbogen en andere decoraties voor de plechtige intrede van de nieuwe gouverneur, Don Ferdinand. Rubens riep voor de uitvoering daarvan de hulp in van een groot aantal andere kunstenaars. Een van hen was Theodoor van Thulden die inmiddels een bekend kunstenaar was geworden. Ook was hij in 1635 getrouwd met Maria van Balen, het petekind van Rubens.

In 1644 keerde hij terug naar Brabant. Vrijwel onmiddellijk kreeg hij opdrachtgevers uit zijn geboortestad Den Bosch. In 1646 schilderde hij zijn eerste doek in opdracht van het stadsbestuur.

Na de Vrede van Munster van 1648 schilderde hij voor opdrachtgevers uit zowel de noordelijke als de zuidelijke Nederlanden. Hij werkte onder meer in opdracht van Amalia van Solms, de weduwe van Frederik Hendrik en andere Oranjes. Tussen 1648 en 1651 schilderde hij zes grote allegorische voorstellingen voor de Oranjezaal op paleis ten Bosch in Den Haag.

Het werk van Van Thulden is een typisch voorbeeld van de barokke schilderkunst. Hij heeft het nadeel gehad dat hij altijd in de schaduw heeft gestaan van Peter Paul Rubens. Daarmee wordt hem zeker tekort gedaan. Zijn werk neemt een speciale plaats in binnen de Nederlandse kunstgeschiedenis.